

Riuo de Riner» (id. ib.); 1054: «castro *Rivi Nigri*» (id. ib.).

En fi, cites de «castri de *Riner*» en docs. de 1074, 1076, 1080, 1088 (id. ib.). I 1074: «in term. de *Riner* et in *Lobera*» (id. ib.); 1088: «castri *Riner*» (id. ib.); 1099: «termine de *Riner*» (id. ib.); 1151 i 1180: *Riner* (Kehr, *Papsturk.*, pp. 329 i 498); 1458: «*Petrus* del Estany-josà, jurati castri de *Riner*» (Baraut, *El Miracle*, 163, 165); 1532: concòrdia entre los jurats y pròmens de *Riner* y los procuradors de la Verge del *Miracle* (id. ib., 51).

Posant en sinopsi les formes de l'apartat (B), n'hi tenim: (a) en *Ri-* com a nom del riu inequívocament els aa. 977, 997, 1073, i algun altre, car en les mencions de 1151, 1118, 1458 podria ser el riu, però no¹⁵ consta clar pel context. (b) Com a nom del castell 1030, 1048, 1054, 1060, 1074, 1076, 1080, 1088, 1359, 1458. (c) Com a nom del terme, 1074 i 1099. Però en part d'aquestes el nom va en genitiu *Castrum Riu Nigri*, p. ex. 1060 (de manera que en rigor són més aviat²⁰ de (A), i qual diu «*castrum Riner*» (o *Castro Riner* 1030, 1048 etc.) és també com s'estigués en genitiu (complement juxtapositiu). És, doncs, clar que prenen nom de llur posició vora el riu. Riu negre, dit *ner* en català antic.

En canvi les formes de l'apartat A) —en nombre de 6 i també medievals, des de 1060— tipus *Reyner*, *Rayner*, es refereixen sempre al poble o alou, mai en aquestes el context no permetria referir-les al riu. Mentre que les del tipus B), pel fet d'estar en genitiu³⁰ o construïdes «de *Riner*» es veu que el nom els pot venir del riu, del qual pot pendre nom el castell o el terme, per la seva proximitat.

Hi ha, doncs, dues filiacions etimològiques que ulteriorment s'han sumat o confós en part —inevitable,³⁵ essent tan semblants i de llocs adjacents. El nom *Rainer* o *Reiner*, de l'alou o el poble, ve del NP germ. RAGINHARI (Först., 1231). El *riu*, de RIVUM NIGRUM. El diftong pretònic *æ* fàcilment es redueix a *i* en català or. (*Aigualada* > *Igalada*, *meitat* > *mitat* etc.), però un procés invers seria impossible; no hi ha dubte, doncs, que les formes de l'apartat A) són etimològiques.

Però com sigui que pel peu del llogaret passava el *Riu Ner* o *Riner*, i el NP *Reiner* podia sonar *riné* en pron. descuidada, la confusió era forçosa; i quedà *Riner*, finalment generalitzat. És natural que sigui aquesta la forma dominant en els docs. conservats a la Col·legiata de Solsona: allò que coneixien els clergues d'allà era el riu que passa al peu de la ciutat; només⁵⁰ en el llogaret mateix hom recordava el nom originari d'aquest, *Rainer* RAGINHARI.

Cas paral·lel al del poble vallespirenc de *Reiners*, on hi ha el mateix NP però amb la -s del genitiu germànic (VILLA RAGINHARIS): car allí també hi ha una pronúncia vulgar *rinés*, i hi ha erudits locals que hi cercaven erròniament un riu per tal d'explicar-se'l (veg. l'art., supra).

He deixat a part unes mencions ant. que potser també vénen del nom solsoní, però designen uns barons⁶⁰

heretats en el Priorat: devien ser descendents dels senyors d'aquells castell tan citat. 1196: «Bernardus de *Renar* - - Bernardi de *Reiner*»¹ (*Cart. de Poblet*, p. 48); 1103: «petiam terre que est juxta Poncium de *Reners*» (ib., p. 51); 1277: «Bernard de *Riner*» (Solddevila, *Pere el Gran* I, 2a. p., 94).

¹ Aquí hom ha cregut llegir *Iriner*, per mala solució d'una sigla *riner*.

RIOLA

Poble valencià, de la Ribera de Xúquer, i els seus homònims.

1) No gaire elevat a la vora dreta del Xúquer, a uns 8 k. de la desembocadura.

PRON.: *riòla*, a Cullera (xxxix, 82.18) i en les enqs. de 1962, en els pobles veïns i a Riola mateix. «El campanar de *Riola* / té més forats que un garbell: / el dia que arribe a caure, / matarà alguns *riolencs*», recollida a Sueca (SGuarner, *Els P. Val. parlen* III, 135). Cavanilles en dóna descr. com poble malsà per les febres (I, 211).

En una nota manuscrita que va deixar el capellà de²⁵ Corbera en el S. xvii (p. p. *El Arch* II, 278-81), aquest contava que de primer *Riola* no era més que una faixa de bosc, que els de Corbera empraven per dur el bestiar a pastura, però en una de les alternatives de despoblament [per les febres], havent quedat Corbera quasi despoblat, els de Riola se n'havien emportat la campana, i els ornaments de l'ermita, del castell de Corbera; en temps d'aquest capellà, *Riola* continuava essent sufragània rústica de Corbera, però amb 90 veïns.

MENCIONS ANT. En el *Rept.* apareix una alq. *Arriola*, no ben localitzada, i que podria ser aquest o l'homònim (2), ed. Bof., 374: es dóna a P. Roiz, posant-ho darrere «Albalat juxta Xucar», Carlet i Alfarb de la Vall d'Alcalá, i seguida d'Almussafes: sembla ser el present homònim; però a la p. 177, ja en les donacions que es feren durant el setge de la ciutat, es prometé «l'alqueria de *Arriola*» al mateix P. Roïç, majordom de la reina. Com que llavors, Riola era lluny de la part conquistada i (2) és immediat a Val., semblaria, doncs, el (2), si bé es noten casos de promeses de llocs que encara són ben en mans dels sarraïns.

Quant a la forma antiga del nom, consta bé la forma *Arriola*, amb *Arr-* que en tot cas són de l'homònim (1): 1260: censos a favor de Boisano veí de Val., d'uns molins de l'alq. de *Riola* en te. de Corbera (Mtz.Fdo., *Doc. Val. ACA* I, 282); 1273: *Arriola*, término de Corbera (ib. I, 1681). Segons SSiv. (p. 65, s. v. *Alhara*), el 1238 es donaren el 28-vi-1238 a 52 homes de Zeyt Abu-zeyt les alqueries d'Alhara, Alboyalet, Sacayren i *Arriola*; creu que serien en te. de Cullera, i això és coetani de la don. de la p. 177 (per a les donacions a Z. Abu-zeyt, cf. ib., p. 197). SSiv., 369, en dóna altres cites hist. (1418) i artístiques. I creu que fou cristiana des d'antic; de fet manca en els censos de moriscos dels Ss. xvi-xvii.

2) SSiv., 371, *Riola* en docs. del S. xiv: «tér. en